

O'QITUVCHINING FAOLIYATIDA REFLEKSIYA VA MONITORINGNI UYG'UNLASHTIRISH MODELI

Xudoyberganova Zumrad

Osiyo Xalqaro Universiteti

1 kurs magistri

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqola o'qituvchining kasbiy faoliyatida refleksiya va monitoring jarayonlarini uyg'unlashtirishning nazariy-amaliy asoslarini ochib beradi. Refleksiya va monitoring ta'lim jarayonini samarali boshqarish, o'qituvchi professionalizmni oshirish va o'quv jarayonini uzluksiz takomillashtirish uchun birgalikda ishlashini tushuntiradi. Tadqiqotda refleksiv yondashuvlar va monitoring mexanizmlari o'qituvchining professional rivojlanish modelida uyg'unlashtirilgan holda ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *refleksiya, monitoring, o'qituvchi faoliyati, pedagogik model, professional rivojlanish, ta'lim sifatini oshirish.*

Аннотация: *В данной статье раскрываются теоретико-практические основы интеграции процессов рефлексии и мониторинга в профессиональной деятельности учителя. Показано, что рефлексия и мониторинг совместно способствуют эффективному управлению образовательным процессом, повышению профессионализма педагога и непрерывному совершенствованию учебного процесса. В исследовании рефлексивные подходы и механизмы мониторинга рассматриваются в интеграции в рамках модели профессионального развития учителя.*

Ключевые слова: *рефлексия, мониторинг, деятельность учителя, педагогическая модель, профессиональное развитие, повышение качества образования.*

Abstract: *This article reveals the theoretical and practical foundations of integrating reflection and monitoring processes in a teacher's professional activity.*

It explains how reflection and monitoring jointly contribute to effective management of the educational process, enhancement of teacher professionalism, and continuous improvement of the learning process. The study examines reflective approaches and monitoring mechanisms in an integrated manner within the teacher's professional development model.

Keywords: Reflection, monitoring, teacher activity, pedagogical model, professional development, improvement of education quality.

KIRISH

Pedagogik faoliyatda o'qituvchi professional sifatida o'z kasbiy salohiyatini muntazam ravishda tahlil qilishi va o'zini baholashi talab etiladi. Refleksiya — o'qituvchining o'tgan pedagogik tajribalarni qayta ko'rib chiqish, shundan kelib chiqib kelgusidagi harakatlarni rejalashtirish jarayonidir [1]. Monitoring esa o'qituvchining faoliyati natijalari, o'quv jarayoni dinamikasi hamda o'quvchi erishgan natijalarni tizimli tarzda kuzatish, o'lchash va baholashni anglatadi. Bu ikki jarayonning uyg'unligi o'qituvchi faoliyatining samaradorligini oshiradi va sifatli ta'limni ta'minlaydi.

Refleksiya va monitoring pedagogik amaliyot uchun ajralmas vositalar hisoblanadi. Refleksiya o'qituvchidan o'z mehnatini anglab, uni takomillashtirishni talab etsa, monitoring ushbu takomillashtirishning natijaviy tomonini tahlil qilib boradi [1][3]. Shu munosabat bilan, maktablarda va oliy ta'lim muassasalarida bu ikki yondashuvni integratsiyalashgan modelini ishlab chiqish dolzarb ilmiy va amaliy masala sifatida ko'riladi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda refleksiya va monitoring tushunchalari ta'lim nazariyoti va amaliy pedagogik tadqiqotlar yoritilgan ilmiy adabiyotlar asosida o'rganildi. Nazariy asos yaratish uchun pedagogik refleksiya, o'qituvchining o'zini baholashi va monitoringning metodologik mexanizmlari tahlil qilindi [1][3][13]. Shuningdek, chet el adabiyotlari orqali refleksiya amaliyoti va ularning ijobiy ta'siri haqida ma'lumotlar keng solishtirma tahlil qilindi [1][7].

Tadqiqot metodlari sifatida:

- **Analitik metod** — refleksiya va monitoring tushunchalarining nazariy asoslarini o'rganish;
- **Solishtirma tahlil** — reflektiv yondashuvlar va monitoring jarayonlarini pedagogik nazariyalar asosida qiyoslash;
- **Model tuzish yondashuvi** — refleksiya va monitoringni uyg'unlashtirish bo'yicha integratsiyalangan model taklifi.

Mazkur yondashuvlar o'qituvchining professional faoliyatida refleksiya va monitoring integratsiyasi mohiyatini ochib beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

1. Refleksiya va monitoring pedagogik jarayonning turli bosqichlarida o'zaro uzviy bog'langan.

Refleksiya o'qituvchidan jarayonni chuqur anglashni talab etsa, monitoring shu jarayon natijalariga baho beradi. Refleksiv tahlil natijalari monitoring indikatorlarini shakllantiradi va uni rejalashtirishda yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi [1].

2. Monitoring pedagogik jarayon sifatini baholash va takomillashtirish mexanizmini ta'minlaydi.

U o'quv jarayonining samaradorligi, o'quvchi erishgan yutuqlar, o'quv jarayonidagi zaif nuqtalarni aniqlash imkonini beradi va refleksiya jarayoniga yangi ma'lumotlar bilan ta'minlaydi [13].

TAHLIL VA MUHOKAMA

O'qituvchining pedagogik faoliyatida **refleksiya** va **monitoring** jarayonlari alohida pedagogik kategoriyalar sifatida ko'p tadqiq etilgan bo'lib, ular birgalikda ta'lim sifatini oshirish va professional rivojlanish uchun uzviy bog'langan tizimni tashkil qiladi. Refleksiya — o'qituvchining o'z amaliyoti bo'yicha ongli tahlil va baholash jarayoni bo'lib, u o'tgan pedagogik holatlarni qayta ko'rib chiqish, xatolarni aniqlash va kelgusida yaxshilash uchun strategiyalar ishlab chiqish

imkonini beradi [turn0search1][turn0search3]. Monitoring esa o'quv jarayonining dinamikasi, natijalari va samaradorligini tizimli o'lchash hamda baholash mexanizmlaridan iborat bo'lib, u refleksiya jarayonini ob'yektiv ma'lumotga asoslab mustahkamlaydi [turn0search2][turn0search4].

Ilmiy nazariy yondashuvlardan kelib chiqadigan bo'lsak, refleksiya ta'lim jarayonida o'qituvchining **tajriba, qaror qabul qilish va natijalarni tahlil qilish**ga yo'naltirilgan kognitiv faoliyatidir. Xususan, Dewey'ga ko'ra, refleksiya — bu faoliyatning ongli qayta ko'rib chiqilishi bo'lib, qaror qabul qilishni takomillashtiradigan fikrlash jarayoni sifatida qaraladi [turn0search17]. Boshqacha qilib aytganda, ta'lim jarayoni davomida yuzaga kelgan pedagogik holatlar ustida chuqur fikr yuritish, avvalgi bilim va tajribalarni yangicha kontekstda qayta baholash orqali o'qituvchi o'z pedagogik yondashuvini takomillashtiradi.

Refleksiyaning komponentlari va monitoring o'rtasidagi uzviylik

Refleksiyaning o'ziga xos tarkibiy elementlari sifatida **o'zini baholash, tahliliy fikrlash, qaror qabul qilish va metakognitiv nazorat** komponentlari ajratiladi. Ushbu komponentlar o'qituvchining pedagogik tajribasidagi har bir dars jarayonini qayta ko'rib chiqishdan boshlanib, amaliy natijalarni qayta tahlil qilishga qadar bo'lgan uzluksiz jarayonni tashkil etadi [turn0search0][turn0search10]. Monitoring mexanizmlari esa shu jarayonda o'qituvchiga obyektiv indikatorlar taqdim etadi — bu indikatorlar orqali o'qituvchi nafaqat o'z darslarini, balki o'quv jarayonining turli o'lchovlarini (o'quvchi yutuqlari, dars samaradorligi, bilim darajasi) ham baholaydi. Shu tarzda, monitoring refleksiyaning subyektiv tahlilini obyektiv ma'lumotlar bilan boyitadi.

Masalan, dars yakunida o'qituvchi reflektiv jurnal yuritadi — bu jurnal orqali u o'z pedagogik xulq-atvori, o'quvchilarga tushuntirish uslubi, vaqt taqsimoti kabi parametrlarni qayta ko'rib chiqadi. Reflektiv jurnal monitoring vositasida olingan ma'lumotlar bilan solishtirilganda, o'qituvchi o'z maqsadlariga erishish bo'yicha aniq strategiyalarni ishlab chiqishi mumkin. Shu sababli, refleksiya va

monitoring birgalikda pedagogik qaror qabul qilish jarayonini ilmiy asoslashga yordam beradi.

Monitoring indikatorlarining refleksiya jarayoniga ta'siri ham muhimdir. Monitoring jarayoni o'qituvchining pedagogik amaliyotiga doir aniq statistik ma'lumotlarni beradi — masalan, o'quvchilarning test natijalari, dars mobaynidagi faol ishtirok ko'rsatkichlari, vaqtni boshqarish darajasi va boshqalar. Bu indikatorlar refleksiya jarayonida o'qituvchiga o'z faoliyatini aniq kontekstda baholash imkonini beradi. Demak, monitoring refleksiyaning rational va tizimli tahlil qismiga asos bo'lib xizmat qiladi va u refleksiyaning subyektiv xulosalaridan farqli ravishda obyektiv pedagogik baho beradi.

Ilmiy tadqiqotlar asosida refleksiya-monitoring integratsiyasi

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, refleksiya jarayoni monitoring ta'minlagan ma'lumotlar bilan qo'llab-quvvatlanganida pedagogik samaradorlik sezilarli darajada oshadi. Masalan, Slade va boshqalar (2019) o'tkazgan tadqiqotda reflektiv amaliyot o'qituvchi nomzodlarda *muammolarni yechish, qaror qabul qilish va o'quvchilarning farovonligini ko'zda tutgan holda pedagogik qarorlar qabul qilish qobiliyatini sezilarli darajada oshirishi aniqlangan* — bu yerda refleksiya monitoring bilan birlashgan holda qo'llanilgan [turn0search7]. Bu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, reflektiv o'qituvchilar o'z amaliyotlarini muntazam tahlil qilish orqali strategik xatolarni aniqlaydi va ularni tuzatadi, natijada o'quvchilarning yutuqlari yaxshilanadi.

Monitoring refleksiya jarayoniga ma'lumotlar oqimi sifatida xizmat qilgani holda, u tahlil va baholash jarayonini aniq statistik parametrlar bilan mustahkamlaydi. Bu pedagogik qarorlar qabul qilishda refleksiyani ob'yektivlik bilan qo'llash imkonini yaratadi. Masalan, agar monitoring ko'rsatkichlari dars davomida o'quvchilarning diqqatining kamayganini aniqlasa, refleksiya jarayonida o'qituvchi bu holatni chuqur tahlil qilib, dars metodikasini qayta ko'rib chiqish bo'yicha qaror qabul qilishi mumkin. Shu asosda monitoring va refleksiya

oʻrtasidagi hamkorlik pedagogik faoliyatni yangicha kontekstda qayta shakllantiradi va uzluksiz pedagogik oʻsish mexanizmini yaratadi.

Refleksiyaning monitoring bilan uzviy bogʻliqligi: metodologik tahlil

Refleksiya — bu nafaqat retroaktiv tahlil, balki proaktiv pedagogik qarorlar qabul qilish mexanizmi hamdir. Shu nuqtai nazardan olganda, refleksiya jarayoni monitoringdan olingan maʼlumotlar bilan birgalikda oʻquv jarayonida yuzaga keladigan muammolarni oldindan aniqlaydi va ularni hal etish uchun strategiyalar ishlab chiqadi. Bu jarayonni yanada chuqur tahlil qilganda quyidagi strukturalar ajralib chiqadi:

1. **Monitoring indikatorlari aniqlanishi** – dars jarayonida oʻqituvchi va oʻquvchilarning faoliyati haqida aniq maʼlumotlar yigʻiladi.
2. **Maʼlumotlarni tahlil qilish** – indikatorlar refleksiya jarayonida obʼyektiv material sifatida foydalaniladi.
3. **Qaror qabul qilish** – reflektiv tahlil asosida pedagogik choralar belgilanadi.
4. **Amaliyotga tatbiq** – qabul qilingan qarorlar pedagogik amaliyotga kiritiladi.
5. **Natijalarni monitoring orqali qayta baholash** – takomillashtirilgan faoliyat monitoring vositasi orqali yana tahlil qilinadi.

Bu sikl pedagogik amaliyotni uzluksiz takomillashtiradi, chunki har bir bosqich oldingisidan olingan maʼlumotlarni asos qilib oladi va yangi pedagogik strategiyalarni yaratishga imkon beradi. Shu tarzda refleksiya va monitoring **pedagogik tizimning uzluksiz rivojlanishiga xizmat qiladi.**

Refleksiyaning monitoring bilan taʼlim sifati kontekstida roli

Pedagogik amaliyotda refleksiya va monitoring integratsiyasi taʼlim sifati va samaradorligini oshirishda muhim omil boʻlib xizmat qiladi. Xususan, refleksiv oʻqituvchi oʻz darslarining samaradorligini tahlil qiladi, oʻquvchilarning individual ehtiyojlarini tushunadi va mavzuni etkazish usullarini moslashtiradi [turn0search4][turn0search17]. Monitoring esa shu oʻzgarishlarni aniq sonli

ko'rsatkichlar bilan ifodalaydi. Bu ikki jarayon birlashganda, o'qituvchi **pedagogik qarorlarni shaxsiy idrokga asoslangan subyektiv fikrlar o'rniga ilmiy asoslangan, statistik ma'lumotlar bilan qo'llab-quvvatlangan holda qabul qiladi.**

Masalan, monitoring ko'rsatkichlari orqali o'quvchining bilim darajasida sezilarli pasayish aniqlangan bo'lsa, refleksiya jarayonida o'qituvchi bu holatni chuqur tahlil qilib, o'quvchilarning zaif o'rganilgan bo'limlarda qiyinchiliklarga duch kelayotganini aniqlaydi. Bunday tahlil pedagogik strategiyani qayta ko'rib chiqish, dars metodikasini o'zgartirish yoki qo'shimcha pedagogik yondashuvlar ishlab chiqishga olib keladi. Bu ikki jarayonning uyg'unligi ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladigan real ilmiy mexanizmni yaratadi.

Ilmiy tadqiqotlarda refleksiya-monitoring integratsiyasining pedagogik samaradorlikka ta'siri

Pedagogik tadqiqotlar refleksiyaning monitoring bilan uyg'unlashganda pedagogik samaradorlikni oshirishini ko'rsatadi. Misol uchun, monitoring asosida olinadigan ma'lumotlar refleksiyaning mazmunini to'ldiradi va uni yanada tizimli shakllantiradi. Natijada, pedagogik qarorlar qabul qilinadi, ular o'quvchilar bilan ishlash uslublarini optimallashtiradi, individual talablarni qondirishni kuchaytiradi va natijada ta'lim samaradorligini oshiradi. Demak, refleksiya va monitoring pedagogik jarayonning ikki yuzini tashkil etadi: refleksiya — ichki tahlil mexanizmi, monitoring esa tashqi baholash mexanizmi bo'lib, ularning uyg'unligi ta'lim sifati va samaradorligini yanada oshiradi.

XULOSA

Ushbu ilmiy maqolada refleksiya va monitoring jarayonlarini integratsiya qiluvchi model asoslari yoritildi. Refleksiya o'qituvchining professional o'sishida, pedagogik qaror qabul qilishda va o'quv jarayonini takomillashtirishda hal qiluvchi yo'nalishdir. Monitoring esa pedagogik jarayon natijalarini tizimli baholab, refleksiya jarayonini mustahkamlaydi.

Refleksiya va monitoring integratsiyasi o'qituvchining kasbiy faoliyatini samaraliroq qiladi, ta'lim sifatini oshiradi va pedagogik qarorlarni ilmiy asosda qabul qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu ikki jarayon bir-biri bilan uzviy bog'langan bo'lib, ularning uyg'unligi ta'lim jarayonida ijobiy pedagogik o'zgarishlar yaratadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ravshanova N.N. Refleksiya bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatida muhim sifati // **Inter Education & Global Study**, 2025, №1, B. 362–370. [1]
2. Teacher Reflection in Teaching Practices: A Methodological Proposal for Its Operationalization, *Journal of Education and Development*, 2023. [1]
3. Purnama M.R., et al. Investigating Dimensions of Teacher Reflective Practice at Elementary Schools, 2025. [13]
4. Sadigzade Z. Exploring the Relationship Between Teacher Reflective Practices and Student Engagement, *Acta Globalis Humanitatis et Linguarum*, 2025. [3]
5. Sodiqova S.U. Refleksiya orqali pedagogik faoliyatda o'z-o'zini baholashni rivojlantirish imkoniyatlari, 2025. [18]
6. Pedagogik refleksiya va o'z faoliyatini baholash, *Innovativepublication.uz*, 2025. [2]
7. Reflective Practices in Education: A Primer for Practitioners, *LifeSciEd*, 2023. [7]
8. Empowering Educators to Sustain Reflective Teaching, *Sustainability*, 2023. [17]
9. Lefebvre J. Reflection on teaching action and student learning, 2023. [11]
10. Reflektiv pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish, 2025. [16]
11. O'qituvchi pedagogik faoliyatida kasbiy refleksiya o'rni, 2025. [6]
12. Self-reflection in teaching: comprehensive guide, *IJSRA*, 2024. [9]